

Židovi u Sesvetama

***Uz Međunarodni dan
sjećanja na žrtve
holokausta***

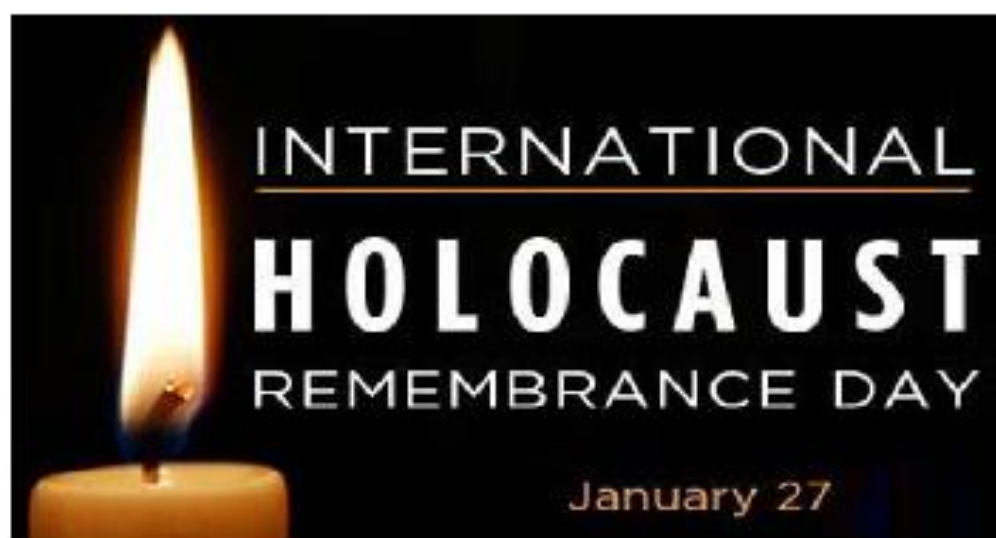
**Povijesno -istraživački rad
učenica Gimnazije Sesvete
Ivane Fundelić i Kristine Pavičić**

**u suradnji s Muzejom Prigorja Sesvete
i kustosom Damikom Fofićem**

Siječanj 2021.

Gimnazija Sesvete

Obilježavanje *Međunarodnog dana
sjećanja na HOLOKAUST*

**Razgovor s dr. sc. Suzanom Glavaš, nasljednicom
sesvetske židovske obitelji WEINBERGER**

*Predstavljanje istraživačkoga rada naših učenica
Ivane Fundelić i Kristine Pavičić, 4.e:*

ŽIDOVI U SESVETAMA

**Polivalentna dvorana, 28. siječnja 2021. u 12.35 sati
za učenike 4. e razreda**

**U predvorju Škole postavljena je izložba
posvećena žrtvama *HOLOKAUSTA***

**Pripremile: profesorica Suzana Pešorda i knjižničarka Ruža Jozić u suradnji s
Muzejom Prigorja Sesvete i kustosom prof. Damirom Fofićem te gospođom
dr. sc. Suzanom Glavaš**

Židovi u Sesvetama

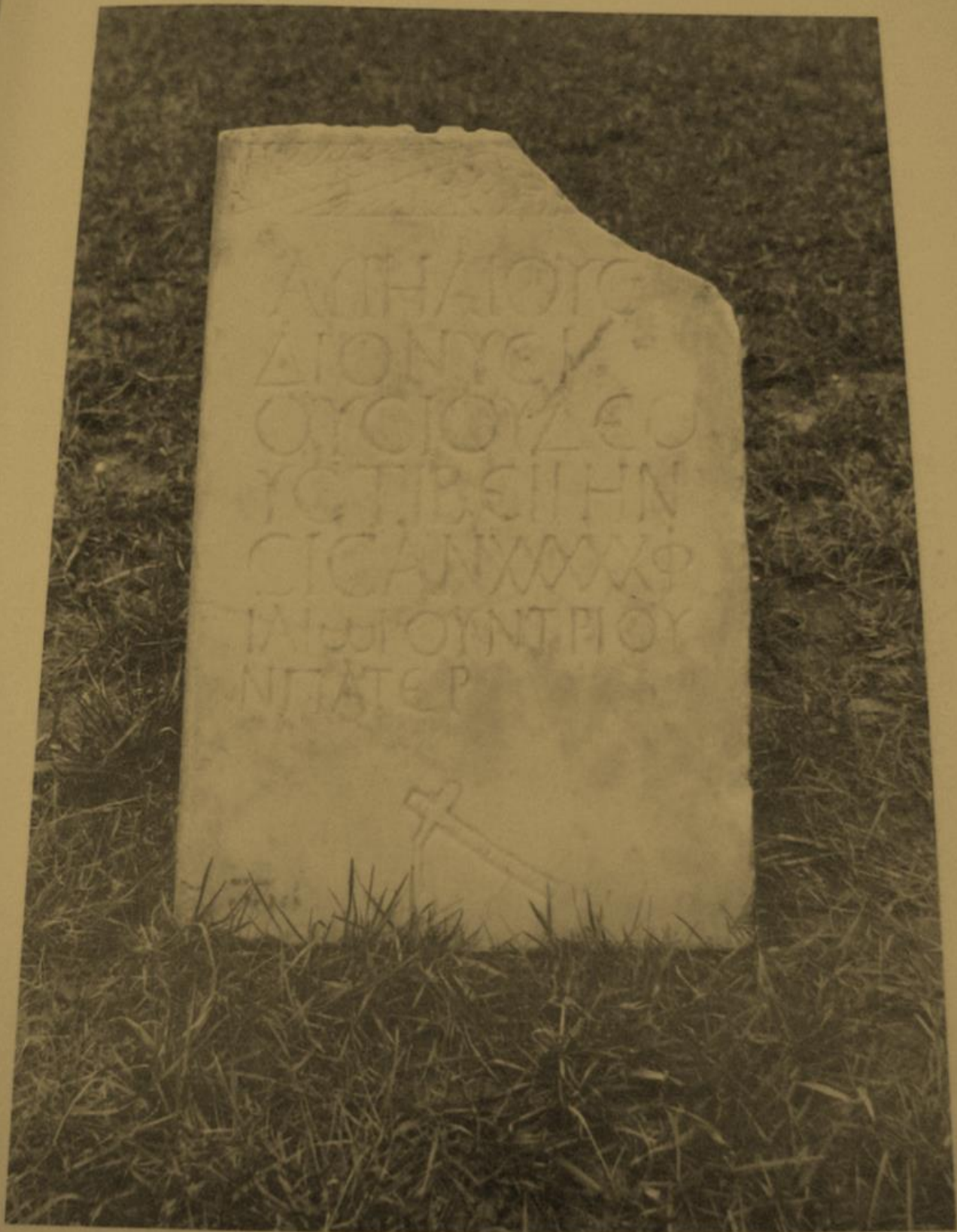
povijesno-istraživački rad učenica
Ivane Fundelić i Kristine Pavičić, 4. e

**Mentorstvo: profesorice Suzana Pešorda,
Draženka Čutura i knjižničarka Ruža Jozić**

- *Veliku zahvalu upućujemo kustosu Muzeja Prigorja Sesvete - **profesoru Damiru Fofiću**, koji nam je ustupio za potrebe ovoga istraživačkoga rada arhivsku i muzejsku građu, fotografije i dokumente.*
- *Zahvaljujemo na savjetima i pomoći.*
- *Zahvalu dugujemo i **gospođi dr. sc. Suzani Glavaš, nasljednici obitelji Weinberger**, koja živi u Italiji, a za potrebe ovoga rada, svesrdno se odazvala na intervju koji smo provele putem elektroničke pošte te je strpljivo i sadržajno odgovorila na sva naša postavljena pitanja.*
- *Zahvaljujemo joj i na njenom izdvojenom vremenu i na posjetu Gimnaziji Sesvete, uz Međunarodni dan sjećanja na žrtve holokausta.*

Dolazak Židova u Hrvatsku

- Židove u Hrvatskoj može se pratiti od vremena prve dijaspore.
- Pronađeni su nadgrobni spomenici u Senju, Benkovcu i Solinu te židovski predmeti za svakodnevnu upotrebu iz razdoblja Rimskog Carstva.
- U srednjem vijeku život Židova nije bio ograničen na geto, već su živjeli u blizini ostalih građana.
- Kada na vlast dolaze Habsburgovci, protjerani su iz Hrvatske, a jedino su se zadržali na području Dalmacije i Dubrovnika.
- U Hrvatskoj se ponovno pojavljuju u 18. stoljeću, najprije kao putujući trgovci s dozvolom boravka samo u „svrhu trgovanja” i u vrijeme sajмова.

2/12 Senj, nadgrobní spomenik Židova Aurelija Dionizija; III. st.

Nadgrobní spomenik Židova iz III. st. nađen u Senju

Patent o vjerskoj toleranciji

- Pravni akt kojeg je izdao habsburški car Josip II. 21. prosinca 1781. g. omogućio je protestantima i Židovima naseljavanje u Hrvatsku što uzrokuje povećanje njihovog udjela u ukupnom stanovništvu.
- Promjene koje je omogućio Patent zabilježio je nadržabin dr. Rudolf Glück iz Varaždina:

„Židovi nisu više morali nositi posebne oznake ili nošnju. Mogli su čak i sablju nositi. U dane katoličkih blagdana i u nedjelju nisu više trebali ostati u kućama do 12 sati i nisu se trebali ukloniti kada su susretali procesiju. Nisu više trebali plaćati maltarinu koja se za Židove i goveda plaćala.”

Wegen der den augsburgisch- und helvetischen Reli-
gionsverwandten, dann den nicht unirten Griechen zu
gestattenden christlichen Toleranz und ihres
privat Exercitii Religionis.

ur Joseph

der Dweyte, von

Gottes Gnaden erwählter römischer
Kaiser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs,
König in Germanien, zu Jerusalem, Ungarn, Böhmen,
Dalmatien, Kroatien, Slavonien, Galizien, und Lodomes-
rien &c. Erzherzog zu Oesterreich &c. Herzog zu Burgund, zu
Lothringen, zu Steyer, zu Kärnten, und zu Krain; Groß-
herzog zu Toskana, Großfürst zu Siebenbürgen, Marggraf
zu Mähren, Herzog zu Brabant, zu Limburg, zu Luzem-
burg, und zu Geldern, zu Württemberg, zu Ober- u. Nieder-
schlesien, zu Neiland, zu Mantua, zu Parma, Placenz,
Quastalla, Auschwiz und Zator, zu Kalabrien, zu Saar,
zu Monferrat, und zu Teschen; Fürst zu Schwaben, und
zu Charleville, gefürsteter Graf zu Habsburg, zu Flandern,
zu Tyrol, zu Hennegau, zu Riburg, zu Görz und zu Gras

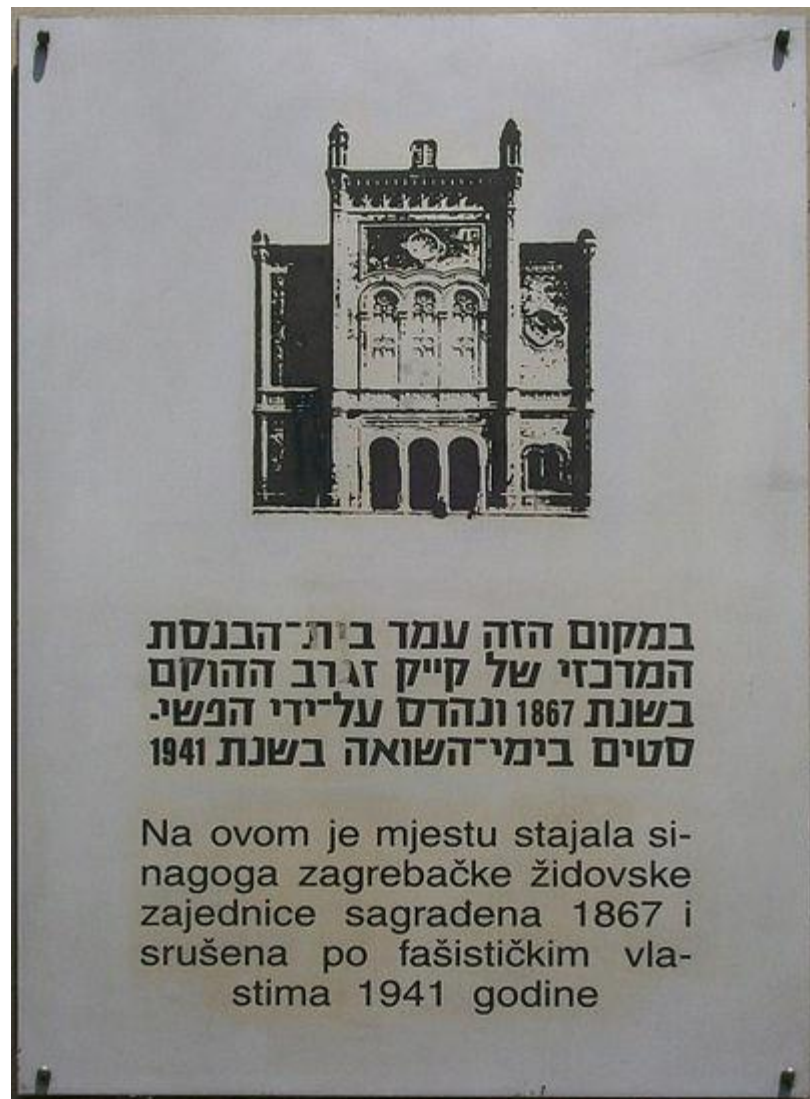
Patent o vjerskoj
toleranciji

Život Židova nakon patenta

- Židovi su ediktom dobili mnoga prava: posjet javnih lokala, stanovanje među kršćanima, držanje većeg broja služinčadi, osnivanje svojih osnovnih škola, mogućnost pohađanja visokih škola i akademija umjetnosti...
- Dobili su građanska i majstorska prava, a za svoj boravak, vjenčanja, sudjelovanje na sajmovima i sl. Židovi su morali plaćati „tolerancijske takse”.
- Zakoni im nisu osigurali potpunu ravnopravnost jer je postojao još niz zabrana (nisu smjeli stjecati dobra ni posjedovati kuće).
- Njihovo je naseljavanje bilo ograničeno samo na civilni dio Slavonije, u područje Požeške, Srijemske i Virovitičke županije.

Židovsko središte u Zagrebu

- Postupnim izjednačavanjem u građanskim pravima, hrvatski su se Židovi uzdizali i gospodarstveno i kulturno.
- Uskoro su u mnogim sredinama zauzeli jednu od vodećih uloga u gradskom životu.
- Najveća zajednica bila je u Osijeku,
- potkraj 19. stoljeća vodstvo je preuzela zagrebačka.
- U to doba sagrađene su brojne sinagoge, a najpoznatija je ona u Zagrebu iz 1867. godine.

Ploča u Praškoj ulici u Zagrebu, na mjestu gdje je bila sinagoga

Zagrebačka sinagoga, srušena 1941.

Život nakon Prvog svjetskog rata

- hrvatska židovska zajednica nije osobito bila pogođena Prvim svjetskim ratom, raspadom Austro-Ugarske i uspostavom nove jugoslavenske države
- Zagreb se razvio u snažno cionističko središte, te je već tijekom rata počeo izlaziti cionistički list "Židov" (jesen 1917. - travanj 1941.)
- Postotak židovskih građana narastao do gotovo 5% Zagrepčana i 8% Osječana.
- Iako ih brojčano i dalje nije bilo mnogo, njihov je doprinos državi bio značajan.

Godina	Broj Židova u Zagrebu
1850./1851.	467
1857.	625
1880.	1.285
1890.	1.942
1900.	3.195
1910.	4.192
1921.	5.970
1931.	8.702

Tabela s podacima preuzeta iz PPT-a dr. sc. Ljiljane Dobrovšak

Holokaust

- Razvitak židovske zajednice naglo je bio prekinut njemačkom okupacijom Jugoslavije u okviru Drugoga svjetskog rata te raspadom države.
- Na vlast je stupio hrvatski ustaški pokret te je 10. travnja 1941. uspostavljena Nezavisna Država Hrvatska (NDH).
- Već prvog mjeseca ustaške vlasti proglašeni su "rasni" zakoni poput onih u Njemačkoj, kojima su Židovi proglašeni nepoželjnima.
- Proglašenjem zakona NDH o sustavnom progonu i istrebljenju Židova započeo je holokaust i u Hrvatskoj.

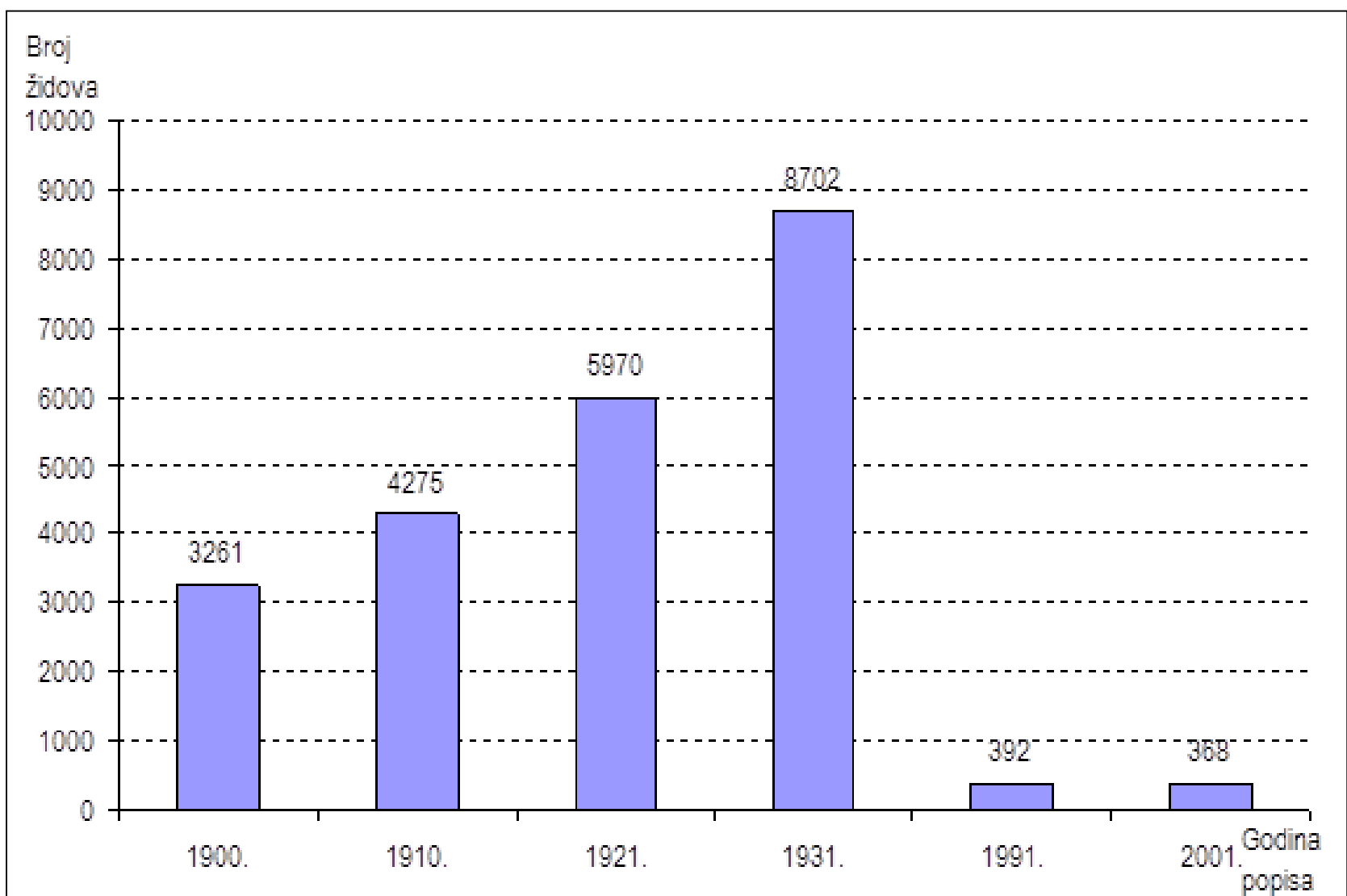
Progon Židova

- Tim je zakonima dozvoljeno pljačkanje i ubijanje Židova (na mjestu ili u koncentracijskim logorima) te rušenje sinagoga.
- Potkraj 1941. godine planski je srušena zagrebačka sinagoga u Praškoj ulici.
- Danas se na tom mjestu nalazi parkiralište.

Posljedice holokausta

- Neposredno prije Drugog svjetskog rata u Hrvatskoj je bilo 19777 Židova, no u prvom poslijeratnom popisu stanovništva bivše Jugoslavije, 1948., bila su popisana samo 6853 Židova.

Preuzeto iz knjige Melite Švob: Židovska populacija u Hrvatskoj i Zagrebu, str. 50.

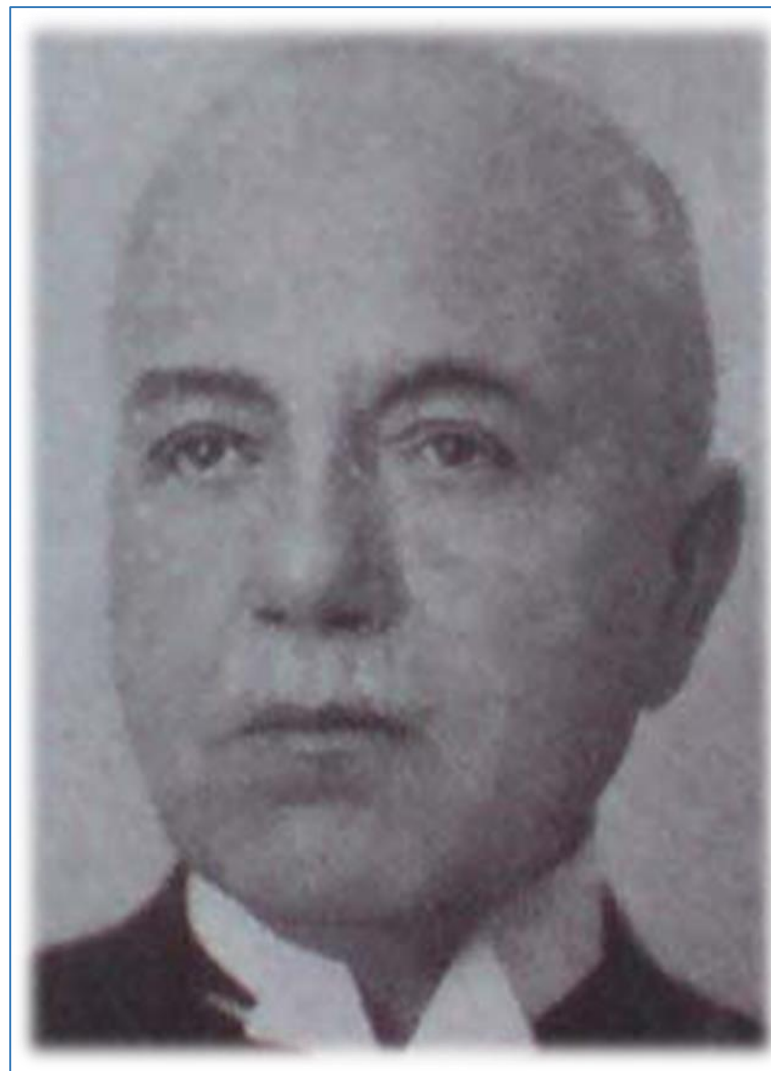
Život nakon holokausta

- Židovi koji su uspjeli preživjeti holokaust većinom se nisu imali kamo vratiti jer je njihova imovina oduzeta za vrijeme i poslije rata, a veći dio obitelji ubijen.
- Neki su se doselili u Zagreb (ili otišli u Izrael) i tako doprinijeli daljnjoj „depopulaciji”.
- Otvorena je zajednica ***Bet Israel*** 2006. g. za sve zainteresirane građane u svrhu pružanja informacija i mogućnosti besplatnog sudjelovanja na brojnim kulturnim priredbama te u korištenju usluga specijalne knjižnice *Judaike*.

Šandor Aleksander Sesvetski

- Šandor je rođen 5. travnja 1866. godine u Zagrebu u židovskoj obitelji Aleksander, jednoj od najpoznatijih i najuspješnijih zagrebačkih obitelji.
- Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Zagrebu.

Obitelj Aleksander

- Sin oca Jonasa, austrijskog trgovca žitom te podpredsjednika Zagrebačke štedionice, i majke Roze koja je potjecala iz ugledne i utjecajne zagrebačke židovske obitelji Stern.
- Njegov stariji brat Samuel David bio je izabran za gradskog zastupnika Siska gdje je kupio i pivovaru, između ostaloga bio je vlasnik tvornice Titanit, kemijske tvornice Danica, Tvornice cementa Hrvatska, rudnika Mirna, tvornice ulja Zagreb, a bio je i glavni dioničar Zagrebačke pivovare, te suosnivač Zagrebačke burze.
- Šandor je imao i dvije sestre Gizelu i Ilku.

Obrazovanje i zaposlenje

- Nakon školovanja je radio u očevoj veletrgovini žitom gdje je stekao radno iskustvo, a potom je tri godine proveo radeći u zagrebačkoj poslovnici paromlina
- bio je gradski zastupnik od 1905. do 1910. g.
- Godine 1909. postaje savjetnikom cara Franje Josipa.
- Najprije sudjeluje kao vijećnik, a kasnije kao počasni predsjednik u Trgovačkoj i obrtnoj komori u Zagrebu.
- Isticao se kao vrhunski ekonomski stručnjak, a posebno zapažen ostao je njegov članak objavljen u časopisu *Bankarstvo* 1924. g.

Časopis bankarstvo, 1924.:

<https://katalog.kgz.hr/pagesresults/rezultati.aspx?&searchById=20&sort=0&spido=20&spvo=Zagreba%C4%8Dka+pravna+revija&fido=2&fvo=%C4%8Dasopis¤tPage=1> (pristupljeno 20. 1. 2021.)

Poslovni život

- Aleksander je bio potpredsjednik Banke za trgovinu i industriju te član uprave Hrvatske povjereničke banke, kao i Hrvatske komercijalne banke.
- Posjedovao je dionice Hotela Palace u Zagrebu.

- Bio je glavni dioničar Prve hrvatske tvornice strojeva i Ljevaonice željeza u Zagrebu.
- Godine 1910. izabran je za počasnog doživotnog predsjednika zadruge Merkur.

Šandorova filantropija

- Gotovo sav svoj dobitak trošio je u dobrotvorne svrhe, a 1908. g. osnovao je Društvo za prehranu siromašne školske djece grada Zagreba u Draškovićevoj ulici.
- Brinuo je za Hrvatsko akademsko društvo za podupiranje siromašnih akademskih građana.
- Zalagao se za razvoj strukovnog obrazovanja i turizma.

- Početkom rata donirao je milijun zlatnih austrijskih kruna državi, za što mu je 13. kolovoza 1918. g. dodijeljen naziv Aleksander **Sesvetski**.
- Za vrijeme Prvog svjetskog rata osnovao je i bio predsjednik Ratne štedovne-predujmovne zadruge.
- Godine 1914. osnovao je javnu kuhinju za siromašne obitelji i ostao je zapamćen kao veliki filantrop (čovjekoljubac) i dobročinitelj.

Žena i kći

- Šandor Aleksander je bio oženjen Karolinom Dragojлом Ebenspanger iz Varaždina.
- S njom je imao kći jedinicu Zoru koja je bila udana za židovskog industrijalca Artura Marića, a 1944. godine ubijena je u logoru Auschwitz.
- Njezina supruga ubio je njegov vozač, agent Gestapo-a, navodi se u povijesnoj dokumentaciji.

Obiteljska grobnica Aleksander na Mirogoju

Smrt Šandora Alexandra

- Šandoru je naglo pozlilo na balu kraljevske garde u Beogradu, gdje je boravio nekoliko dana.
- Umro je sa 17. na 18. prosinca 1929. godine.
- Njegovo je tijelo prebačeno u Zagreb gdje je na groblju Mirogoj pokopan uz veliki ispraćaj.

Nadgrobni spomenik obitelji Alexander u arkadama na Mirogoju.

Sesvetska obitelj Weinberger

**Kuća obitelji Weinberger u centru Sesveta,
fotografija iz fundusa Muzeja Prigorja u
Sesvetama.**

Obitelj Weinberger

- Weinberger, jedina je sesvetska židovska obitelj, koje se u Sesvete doselila na prijelazu iz 19. na 20. stoljeće.
- Značajni su za gospodarski razvoj sesvetskoga kraja.
- Članovi šire obitelji Weinberger purane su prvi uvozili u Hrvatsko zagorje, te ih jeli pečene u krušnoj peći uz *macese* (beskvasni kruh), danas tradicionalno hrvatsko jelo - purica s mlincima.

Obitelj Weinberger, članovi šire obitelji u Sesvetama

Fotografija obitelji Weinberger, kao dio obiteljskog arhiva koji je pohranjen u Muzeju Prigorja u Sesvetama.

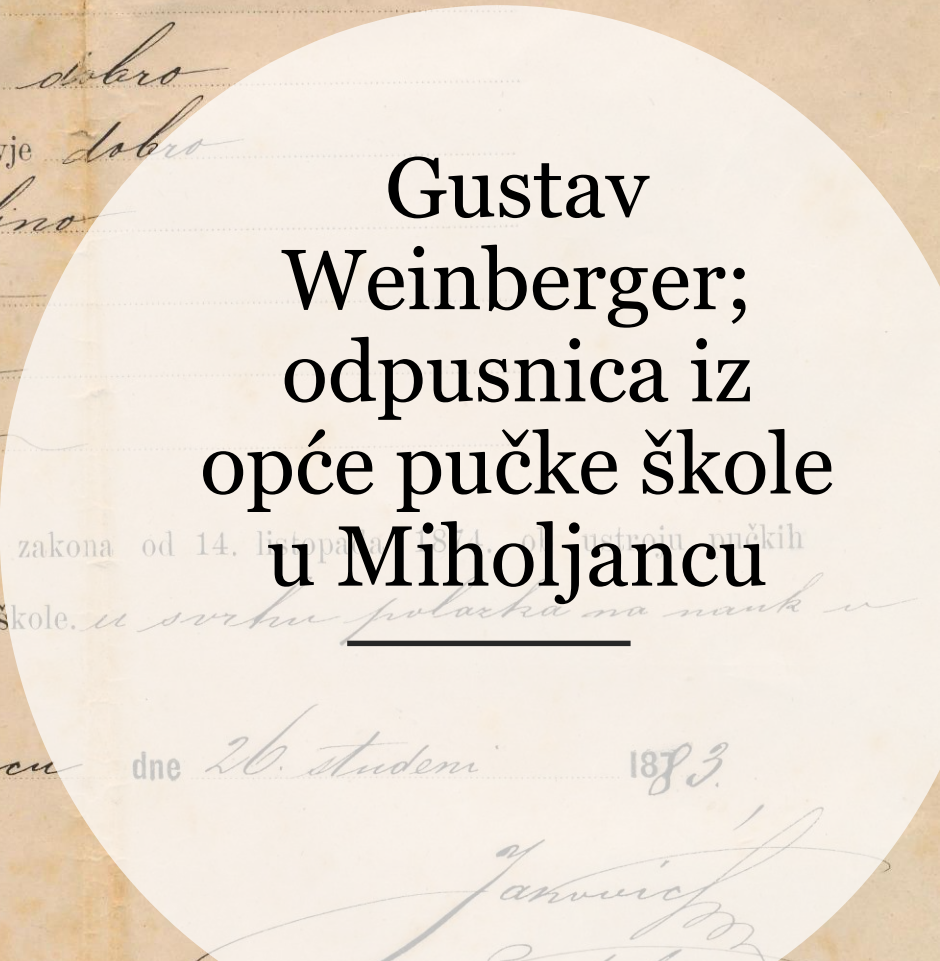
Gustav Weinberger

- Gustav Weinberger je rođen 27. rujna 1868. godine.
- Podrijetlom je bio iz Svete Helene, otac Moritz Weinberger i majka Henrietta Neumann.
- Pučku školu je pohađao u Miholancu, u Varaždinu pohađao Varaždinsku trgovačku učionu.
- Oženio je Herminu Graf kada mu je bilo 30 godina.
- Godinu dana kasnije dobio je prvu kćer, Dragu, rođenu 8. veljače 1899. g. u Sesvetama, a nakon nje Hermina i Gustav imali su još četiri kćeri: Štefu, Ernu, Olgu i Betty.

Odpustnica.

Weinberger August učeni *4* četvrtoga razreda, ima *11* godinah, *Mojšijeva* vjeroizpoviedanja, polazio je *veoma marlj.* ovu pučku školu od *1. listopada* 1875 do *25. lipnja* 1879., ponašao se je u čudorednosti *veoma povoljno* je naučio propisane predmete kako sliedi:

- Nauk vjere _____
- Hrvatski jezik i to:
 - Čitanje *dobro*
 - Slovniciu *dobro*
 - Ustmeni i pismeni izraz mislih *dobro*
- Računstvo *veoma dobro*
- Zemljopis *dobro*
- Poviest *dobro*
- Prirodopis *dobro*
- Fiziku *dobro*
- Krasopis *veoma dobro*
- Geometrijsko oblikoslovje *dobro*
- Pjevanje *dovoljno*
- Gimnastiku _____
- Gospodarstvo _____
- Žensko ručno djelo _____

**Gustav
Weinberger;
odpusnica iz
opće pučke škole
u Miholjancu**

Pošto je isti ustanovi §. 54. zakona od 14. listopada 1874. o ustrojstvu pučkih školah zadovolji se te se odpušta iz ove škole. u svrhu polaska na nauku u *trgovinu*

Banjic ur.
up. sk. nadz.

U *Miholjancu* dne *26. studeni* 1879.

Janovic

Svjedočba

Visokom oblastju odobrene trorazredne gremijalne trgovačke učione
U VARAŽDINU.

Weinberger Gustav iz Sv. Helene u *Hrvatskoj*
mexaic učenik *prvoga* razreda dobiva ovim koncem školske godine 1884
svjedočbu *prvoga* reda

Čudorednost: *pohvalna.*

Marljivost: *ustrajna.*

Napredak u:

Nauku vjere	_____	
Hrvatskom jeziku	<i>dobar.</i>	} <i>Mate Prusac</i>
Njemačkom jeziku	<i>dobar.</i>	
Trgovačkoj znanosti	_____	
Trgovačkom zemljopisu	<i>dostatan.</i>	<i>Ljudek</i>
Trgovačkoj statistici	_____	
Roboslovju	<i>dostatan.</i>	<i>Ljudek</i>
Trgovačkom poslovnom slogu	_____	
Knjigovodstvu jednostručnom	_____	
Knjigovodstvu dvostručnom	_____	
Trgovačkom i mjenbenom pravu	_____	
Računstvu na pamet	<i>dobar.</i>	} <i>Mate Prusac</i>
Računstvu pismenom	<i>dobar.</i>	
Krasopisu	<i>dobar.</i>	

Izvanjsko lice pismenih sastavakah *čisto*

Koliko je satih izostao *iz izpitivanja*

U VARAŽDINU dne *27. srpnja*

Ocjena za

čudorednost:	marljivost:	napredak u naukih:
1. uzorna.	1. neumorna.	1. odličan.
2. pohvalna.	2. ustrajna.	2. veoma dobar.
3. bezprikorna.	3. napredna.	3. dobar.
4. besprikorna do:	4. podijeljena.	4. posve dovoljan.
5. nije bez prikora	5. popustna.	5. dovoljan.
poradi:	6. nestalna.	6. dostatan.
6. prikorna poradi:	7. nedostatna.	7. nedovoljan.
		8. sasvim nedovoljan.

Gustav Weinberger;
svjedodžba o završenoj
trorazrednoj
gremijalnoj trgovačkoj
školi u Varaždinu

Mate Prusac
predsjednik.

Gustav Weinberger

- Bio je uspješan trgovac i poduzetnik.
- Početkom 20. stoljeća najjači je trgovac i gostioničar u Sesvetama.

Sesvete.

C. W., Wien, IX/1, ges. gesch.
Gustav Weinberger.

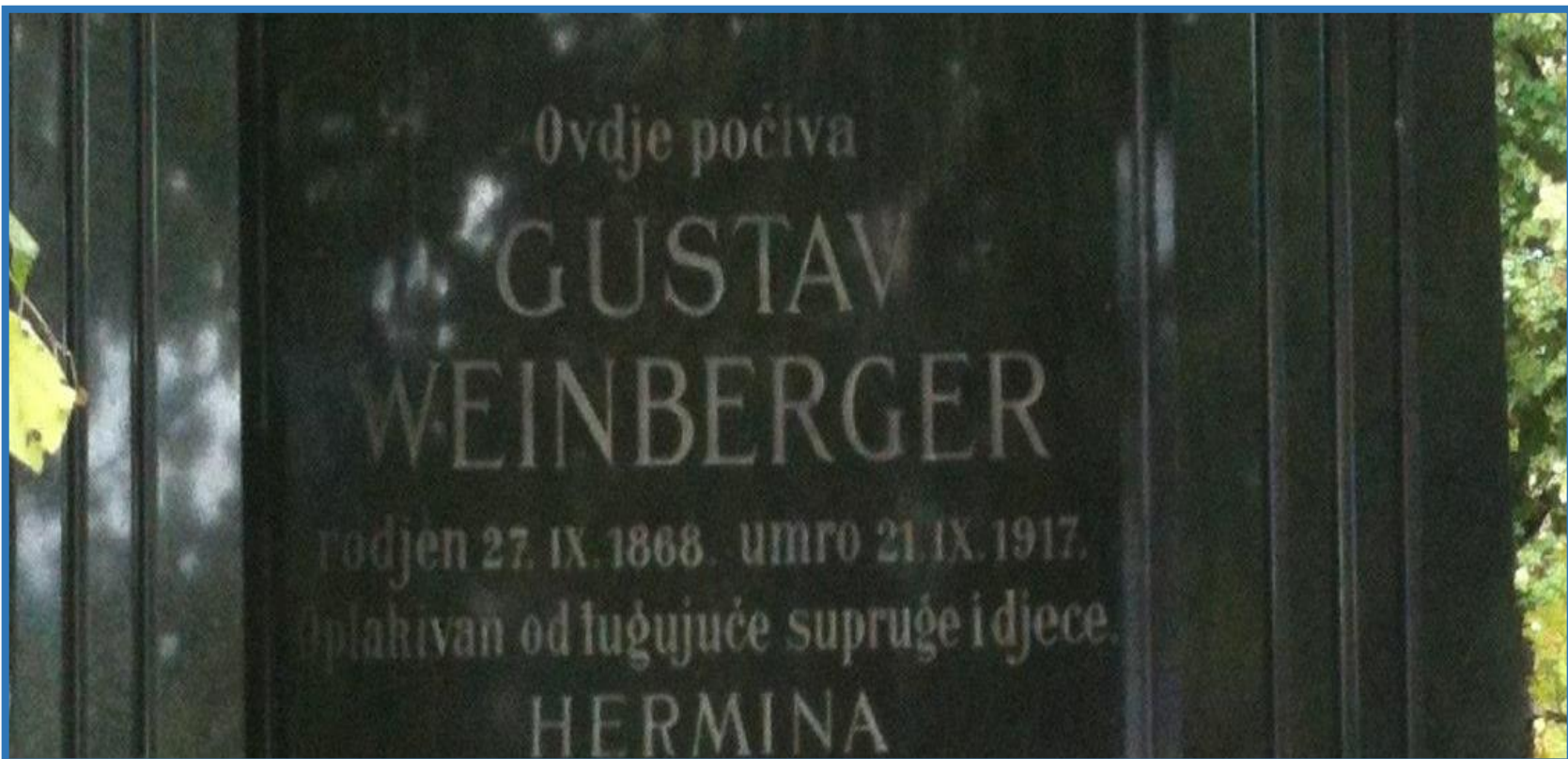
Razglednica Sesveta, s motivima vlastite kuće, crkve i željezničke stanice, koju je Gustav osobno dao tiskati u “nakladi Gustav Weinberger”.

Gostiona Weinberger u centru Seseveta u vlasništvu Gustava Weinbergera, fotografije iz arhiva Muzeja Prigorje u Sesvetama.

Gustav Weinberger

- Gustav je bio dobročinitelj, pružao je ratnu pripomoć u Prvom svjetskom ratu.
- Prehranjivao je siromašne obitelji vojnika, *darovao stakleni ćup pekmeza te pet kilograma kave.*
- Gustav Weinberger je umro 1917. godine, sa samo 49 godina.

Nadgrobna ploča obitelji Weinberger na Mirogoju

Hermina Weinberger

- Hermina je rođena u Krapinskim Toplicama 3. prosinca 1880.
- Godine 1898. udala se za Gustava Weinbergera.
- Nakon njegove smrti posao, odgoj i obrazovanje kćeri obavljala je sama.

Hermina Weinberger

- Godine 1929. Seosko načelstvo u Zagrebu izdaje joj *Obrtnu iskaznicu*, čime stječe i dopuštenje *Uvjerenja Velikog župana zagrebačke oblasti* o neograničenom pravu za točenje alkoholnih pića.
- Ubrzo ostvaruje pravo na domovnicu kojom se potvrđuje njezino zavičajno pravo u Banovini Hrvatskoj.
- Kao i njezin muž, Hermina je darivala odjeću u ratne svrhe, bila je dobrotvor.

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA. — BANOVINI HRVATSKA.

Broj **7732**

sl. 23/1940.

DOMOVNICA.

Priznaje se ovime, da

Weinberger Hermine

Zanimanje: *posebnica*

Godina rođenja: *1. XII. 1880*

Rodno mjesto: *Krap. Toplice*

Ime i prezime roditelja: *čavro i*

Babeta Graf

U mjestu: *Lesvoda*

Općina: *Lesvoda*

Srezu: *Zagreb*

Banovini: *Hrvatskoj*

Imade zavičajno pravo . . .

Općinsko poglavarstvo

u *Lesvoda*

Pretsjednik:

P. Brajčić

Vlastoručni podpis stranke

Bilježnik:

[Signature]

**Domovnica
Hermine
Weinberger**

VELIKI ŽUPAN ZAGREBAČKE OBLASTI

1929.

Uvjerenje o
pravu na
neograničeno
točenje
alkoholnih
pića

UVERENJE

o

neograničenom

ličnom pravu za točenje alkoholnih pića.

Na osnovu člana 43. i 48. Pravilnika o gostionicama, kavanama i ostalim radnjama sa alkoholnim pićem, vidiv, da je udovoljeno propisu člana 49. i da su ispunjeni uvjeti člana 46. i 46.-a izdaje se u smislu člana 43.-a točka 1.

Hermini Weinberger

iz Sesveta srez Zagreb.

lično pravo za sve vrste radnja točenja alkoholnih pića na sitno i to u svim mjestima.

Ovo lično pravo važi u smislu čl. 40. točka 3. citiranog pravilnika na području cijele Kraljevine.

Lično pravo izdano bez naplate takse, jer je molitelj imao pravo neograničenog točenja alkoholnih pića na sitno, prije 4. aprila 1920. pa je lično pravo stekao po ranijim zakonima.

U ZAGREBU, dne 23. januara 1929.

Za vršioca dužnosti
Veliki župan:
Kr. banski savjetnik:

Hermina Weinberger

- Hermina je od sesvetskog puka dobila nadimak “Milostiva.”
- Zanimljiva Herminina anegdota: nakon jednog javnog nastupa Stjepana Radića u kojemu je seljane poticao na ustrajnost i strpljivost u njihovim stavovima, rekavši im kako bi trebali biti zadovoljni i sirom i vrhnjem, Radić je svratio u Gostionicu Weinberger i zatražio veliku porciju bunceka na što mu je Milostiva pred svima prisutnima odgovorila: “*A, ne, ne, ne bute Vi dobili bunceka, nego sira i vrhnja, baš kak ste i propovedali seljacima!*”

(U knjizi J. Domaš: Glasovi, sjećanja, život, str. 217.)

Hermina Weinberger

- Godine 1941. od ustaških vlasti NDH dobiva dopuštenje koje njezinoj obitelji dozvoljava nenošenje židovskoga znaka.
- Od Ravnateljstva Ustaškog Redarstva stječe dozvolu o nesmetanom životu u svome stanu u Sesvetama koji ne smije biti diran i zaplijenjen.
- Ipak 1943. g. joj je upućen dopis iz Općinskog poglavarstva u Sesvetama kojim se od nje traži da isprazni sve prostorije koje ima na upotrebi kako bi mogle biti iskorištene za potrebe smještaja oružničke postaje, i od tada se Hermina i unuka skrivaju kod obitelji Oružec u Sesvetama.

RAVNATELJSTVO USTAŠKOG REDARSTVA

ŽIDOVSKI ODSJEK

DOZVOLA

Kojom se ovime dozvoljava majci Hermini gdje Dr. DRAGE WEINBERGER, liječnici Zavoda za suzbijanje endemijskog sifilisa u Manja Luci, te ~~njezinoj sestri ud. Beti Stibilj sa mlđb. djetetom Biserom~~ ~~kom Seovete br. 23~~, da mogu nesmetano boraviti u svom dosadašnjem stanu.

Njihov stan nesmije biti po nikome diran niti pljenjen, a gore navedene osobe nesmiju biti odvedene na prisilan rad.

Mole se sve vlasti da ovu dozvolu uvažē.

U Zagrebu, dne 30. rujna 1941.

(M. P.)

Predstojnik odsjeka:
Potpis nečitljiv v.r.

Sud potvrđuje, da je ovaj od stranke izradjeni prepis saglasan sa svojim izvornikom koji se sastoji od 1 tabaka (sičina) i na koje je prilepljena taksa od 1 u taksonima markama.

KOTARSKI SUD II.
U ZAGREBU 20/10/41

Dozvola o sigurnom boravku u obiteljskoj kući

Hermina Weinberger

- Hermina je ostala upamćena kao dobra i plemenita, ali i poslovna žena.
- Preminula je u Zagrebu 18. veljače 1948. u šezdeset osmoj godini života, nakon duge i teške bolesti.

Tužnim srcem javljamo rodbini, prijateljima i znancima, da nam je naša draga majka, baka, prabaka, punica, sestra i šogorica

Hermina ud. Weinberger rođ. Graf

stara 68 godina, dana 18. veljače 1948. u 3 sata poslije podne nakon duge i teške bolesti preminula.

Sprovod smrtnih ostanaka bit će dana 20. veljače u 2½ sati iz mrtvačnice na Mirogoju u obiteljsku grobnicu (Izrael. odio).

Sesvete — Zagreb, 18. veljače 1948.

ALBERT GRAF
brat
MATE ŠKARIČIĆ
SLAVKO GARGULJAK
IVAN GLAVAŠ
zetovi

ERNA, OLGA, BETIKA
djeca
VELJKO, INGA, LIDIJA, BISERKA
SLAVKO i VIŠNJA
unučad
VLADO i ŽELJKO
praunučad

Betika (Betty) Weinberger

- Betika je po zanimanju bila pomoćnica u ugostiteljskoj radnji svoje majke Hermine.
- Radeći ondje šest godina, stječe praksu za gostioničarski posao.

Nezavisna država
KRALJEVINA JUGOSLAVIJA — **BANOVINA HRVATSKA.**

Broj 4787
32. zab. dor.

DOMOVNICA.

Priznaje se ovime, da

Zanimanje: kućanica
Godina rođenja: 1912.
Rodno mjesto: Sasvete
Ime i prezime roditelja: Hermine rođj. raf
U mjestu: Sasvete kbr. 23.
Općina: Sasvete
Kotar: Zareb
Banovina: _____
Imade zavlčajno pravo
na red. broju 291 k.o. Sasvete
Općinsko poglavarstvo
17. Sasvetama, dne 30. travnja 1941.
Predsjednik: _____
Vlastoručni podpis stranke: _____

Dr. Draga Weinberger

- Draga Weinberger je 1896. godine diplomirala medicinu u Beču, a ortopedsku kirurgiju specijalizirala je u Zagrebu.
- Radila je kao asistentica primarijusa Grospića u Općoj javnoj zakladnoj bolnici na Svetom Duhu u Zagrebu.

Fotografije dr. Drage Weinberger iz obiteljske arhive u Muzeju Prigorja u Sesvetama.

Dr. Draga Weinberger

- Prije rata ustupa lokal u obiteljskoj kući u Sesvetama jednoj svojoj prijateljici, magistri farmacije, te se tamo osniva **prva ljekarna u Sesvetama**.
- S njom pohaða antifašistički kruŹok u Zagrebu koji je vodio knjiŹevnik August Cesarec.
- Bila je umjetniĉka duša, svirala je klavir i pjevala u zboru.
- S knjiŹevnikom **Dragutinom Domjanićem** bila je bliska prijateljica; svraćao je u Gostionicu Weinberger gdje su vodili razgovore te slao Dragi razglednice.

Dr. Draga Weinberger u svom vrtu u Sesvetama, 1924.

Dr. Draga Weinberger

- Dr. Dragi Weinberger 4. rujna 1941. godine ministar zdravstva Nezavisne Države Hrvatske izdaje nalog kojim biva upućena u Banja Luku na liječenje endemijskog sifilisa.
- Ondje radi do 1943. godine, obolijeva od tifusa što ju dovodi u životnu opasnost, no na sreću se uspijeva izliječiti.
- Zatim biva premještena u Zenicu, gdje je imala prijavljeno i stalno boravište.
- Tamo dvije godine provodi u teškim uvjetima te u jednom trenutku čak i gladije.

Z. broj: 36275-1941.

Zagreb, dne 4 rujna 1941.

Na temelju zakonske odredbe broj XV-12-Z.p.1941., zakonske odredbe broj XVII-11-Z.p.1941. i zakonske odredbe o osnovanju zavoda za suzbijanje endemijskog sifilisa broj CV-461-Z.p.1941 &lo.

O d r e d j u j e m:

da se dr. WEINBERGER DRAGA liečnik iz Zagreba uputi na rad k zavodu za suzbijanje endemijskog sifilisa u Banja-Luci, a mjesto Vašeg djelokruga odrediti će Vam upravitelj zavoda.

Naslovniku pripada mjesečna nagrada u iznosu od 3.000 Kuna, slovima: tri tisuće kuna, a koja će mu se staviti u tečaj od dana nastupa službe na teret proračuna zavoda sa suzbijanje endemijskog sifilisa u Banjoj-Luci, odobrena navjera od 6,000.000.-kuna po Državnoj riznici, odsjek za proračun i samoupravne financije od 2 šrpnja 1941 broj 18.085/II. bez prava na dnevnice i putne troškove i bez prava na vršenje privatne liečničke prakse.

Ovu odredbu izvršiti !

MINISTAR ZDRAV STVA
Dr. Petrić v.r.

Z. Broj: 36.275-1941.

Zagreb, dne 4 rujna 1941.

Predmet: Dr. WEINBERGER DRAGA, liečnik iz Zagreba upućivanje na rad k zavodu za suzbijanje endemijskog sifilisa u Banja-Luci.-

USTAŠKOM REDARSTVU
Židovski odjek

u/

Z A G R E B U

Na znanje i daljnji rad zamolbom, da se naslovniku odobri zajedno sa obitelji-dozvola za putovanje na određeno mjesto.

Dekret je naslovniku izravno uručen.-

Po nalogu

Ministra zdravstva
Pročelnik odjela za zdravstvo
Potpis nečiji

Sud potvrđuje, da je ovaj
od strane Izradjeui prepis
saglasan sa svojim prepis
koji se sastoji od
(strana) i na kome je pri
taksa od 25. u t
...
KUPARSKI SUD II.
ZAGREBU

Nalog o
premještaju
u Banja Luku

Draga Weinberger

- Dr. Draga Weinberger uhićena je početkom 1944. i odvedena u Jasenovac, zbog izlaska iz bolnice na bojište na kojemu je liječila partizane.
- Njezinoj obitelji stiže dopis kojim ih se obavještava o Draginoj situaciji.
- Ona im piše da se brinu o njoj te da ništa ne govori “djetetu Omici” – njezinoj nećakinji Biserki.
- Još su nekoliko puta razmijenili pisma prije nego li je Draga doživjela tragičnu smrt.
- U obiteljskom arhivu postoji potvrda Gradskog narodnog odbora u Zenici iz 1945. u kojoj stoji da su ustaške vlasti 1944. godine odvele: *“Veinberger Dr. Dragu u koncentracioni logor u Jasenovcu, koja je bila na službi kao liječnik ambulante u Zenici odakle se do danas nije povratila i za čiju se sudbinu ništa ne zna.”*

Upraviteljstvo sabirnog logora
Jasenovac

Mato Škarčić
pens. zemf. inženjer

u Podsušed
ulica Kraj Zagreba

Odluka o
Draginu
uhićenju i
odvođenju
u logor
Jasenovac

Šalje zatočenik: Grupa ženSK. logor

Ime i prezime: Weinberger Dragica

Tolerantna za mene, šalji pakete,
Imajest. List običnu. Čuvaj dijete bome,
cu ne govori im o meni. Jav rezultat

Uz Gorbu sa

može za porat pravi

Dne 23. XII. 1944.

Pisanje je nagrada za dobar rad i vladanje, i daje pravo na primanje paketa.

Gradski narodni odbor u Zenici.
Broj: 7930/45.

Prepis!
Zenica, 25/XII. 1945.

P o t v r d a .

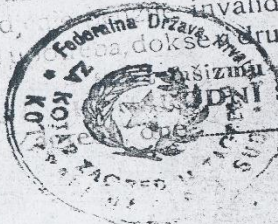
Od strane Gradskog Narodnog odbora u Zenici potvrđuje se, da su ustaške vlasti koncem godine 1944. odvele Weinberger Dr. Dragu u koncentracioni logor u Jasenovcu, koja je bila na službi kao liječnik ambulante u Zenici odakle se do danas nije povratila i za čiju se sudbinu ništa ne zna.

Ova se potvrda izdaje bez naplate takse njezinoj majki Hermini Weinberger iz Sesveta kod Zagreba radi uredjenja imovinskih odnosa kod suda.
Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Sekretar:

B. Milaković

je ovaj po samoj strani
sačinjen prema vjeran originalu. Po člani
M.P./
77. zak. o čin. prosto od biljega a vrijedi samo za
ured, koji je invalidnine ili drugih službe-
nih, a dok se druge svrhe ne smije upotrebiti.

Sloboda narodu!
OPĆINI SUD ZA KOTAR ZAGREB
241-1-1946

Otvorak:

Pretsjednik:

Dr. Asko Borić
u.z. podpis nečitljiv.

MJESNI NARODNI ODBOR

SESVETE KUĆE, ZAGREB

Broj 623 dne 26/XI 1946.

Smrtovnica.

Sastavljena dana 26. studenoga 1946. po mjesnom Narod. Odboru

u Sesvetama

1. Porodično i rođeno ime (kod udatih žena i njezino djevojačko porodično ime): Dr. Weinberger Draga
2. Zanimanje: Liječnik
3. Vjeroispovjest: židovska
4. Godine života umrloga: 47 god. /rođena 1899./
5. Mjesto, dan, mjesec, godina, po mogućnosti čas smrti: Odlukom kotarskog Narod. suda za kotar Zagreb broj II.R.608/45. od 24. svibnja 1946. proglašena mrtvom sa važnošću od 1. siječnja 1946. Poginula u logoru Jasenovac.
6. Mjesto i stan redovitog prebivališta: Sesvete kuće broj 23.
7. Državljanstvo kao i ono što bi moglo biti odlučno za nadležnost ostav. suda: Jugoslavensko
8. Stališ: Neudata
9. Ime, boravište i stan bračnog druga; ako nije u životu, kada i gdje je umro:
10. Ime, doba, zanimanje, boravište i stan punoljetne djece:

Smrtovnica
 Drage
 Weinberger

SPOMENICA

ZA VJEČNU USPOMENU I SLAVU
PALIH BORACA NARODNOOSLOBODILAČKOG RATA

NA PRIJEDLOG

SAVEZA BORACA NARODNOOSLOBODILAČKOG RATA
MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
VLADE FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE
JUGOSLAVIJE

IZDAJE OVU SPOMENICU ZA

Dragica Vajnberger

KOJI ODAZIVAJUĆI SE POZIVU KOMUNISTIČKE PARTIJE
JUGOSLAVIJE, U BORBI PROTIV FAŠISTIČKIH
OKUPATORA I NJIHOVIH DOMAĆIH NAJAMNIKA
POLOŽIO SVOJ ŽIVOT
ZA SLOBODU I NEZAVISNOST
ZA BRATSTVO I JEDINSTVO NARODA JUGOSLAVIJE
ZA VLAST RADNOG NARODA I POBJEDU
NARODNE REVOLUCIJE

VJEČNA SLAVA PALOM NARODNOM BORCU!

BR. SPOMENICE: 237978 - DANO U BEOGRADU 29. NOVEMBRA 1950

SAVEZ BORACA
NARODNOOSLOBODILAČKOG RATA
JUGOSLAVIJE
SEKRETAR

Prokhorović

MINISTAR NARODNE ODBRANE
VRHOVNI KOMANDANT
JUGOSLOVENSKE ARMİJE

J. B. M. U.

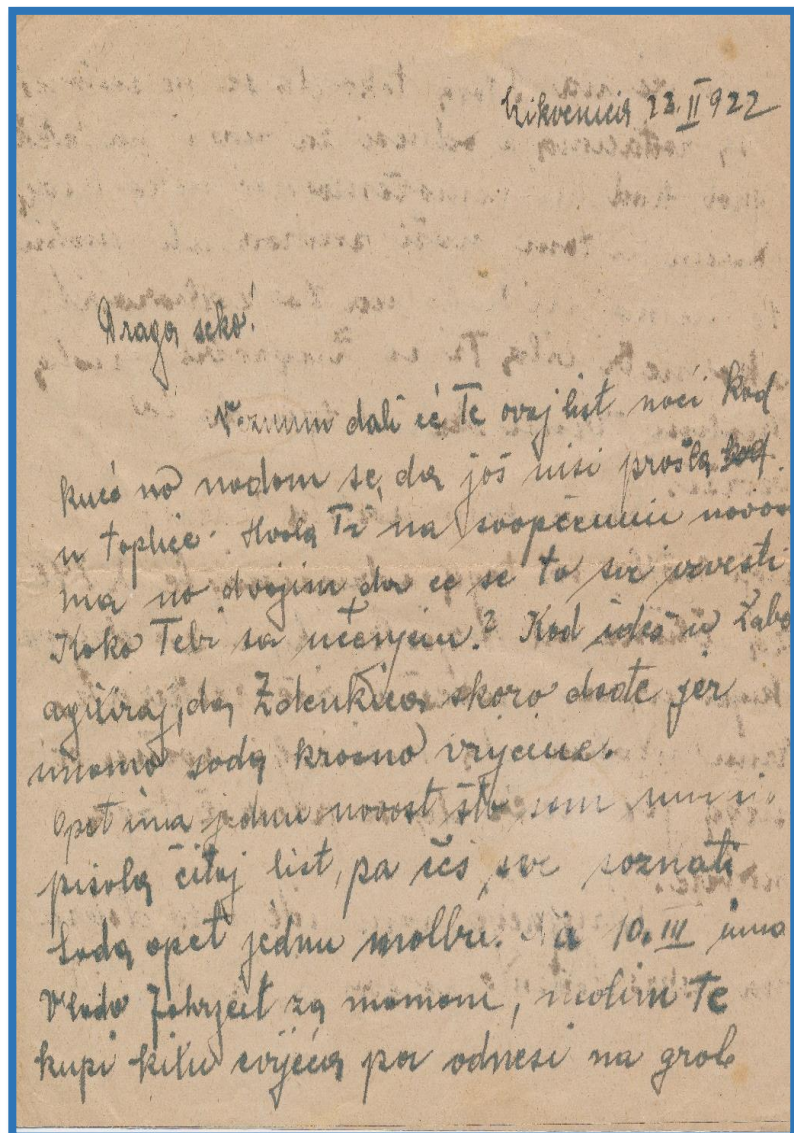
Dr. Draga Weinberger proglašena je narodnim herojem Jugoslavije 1950. godine, dokument u arhivi Muzeja Prigorja u Sesvetama.

Štefa Weinberger

- Štefa Weinberger ud. Katz stradala je na putu od Auschwitza do Bergen-Belsena.
- Godine 1941., skupa sa suprugom Vladkom Katzom, bila je deportirana u Auschwitz, gdje je Vladko odmah stradao u plinskoj komori.

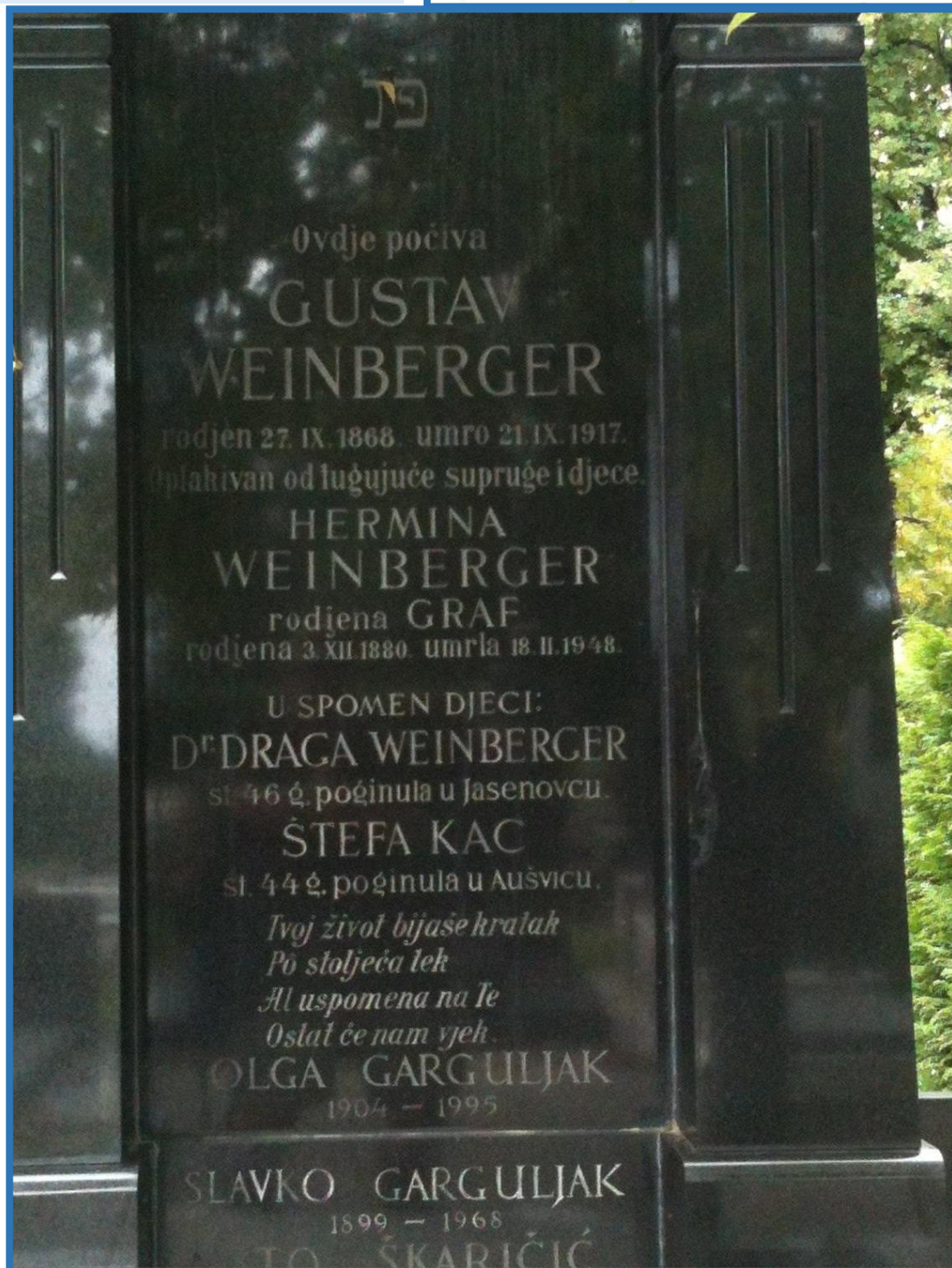
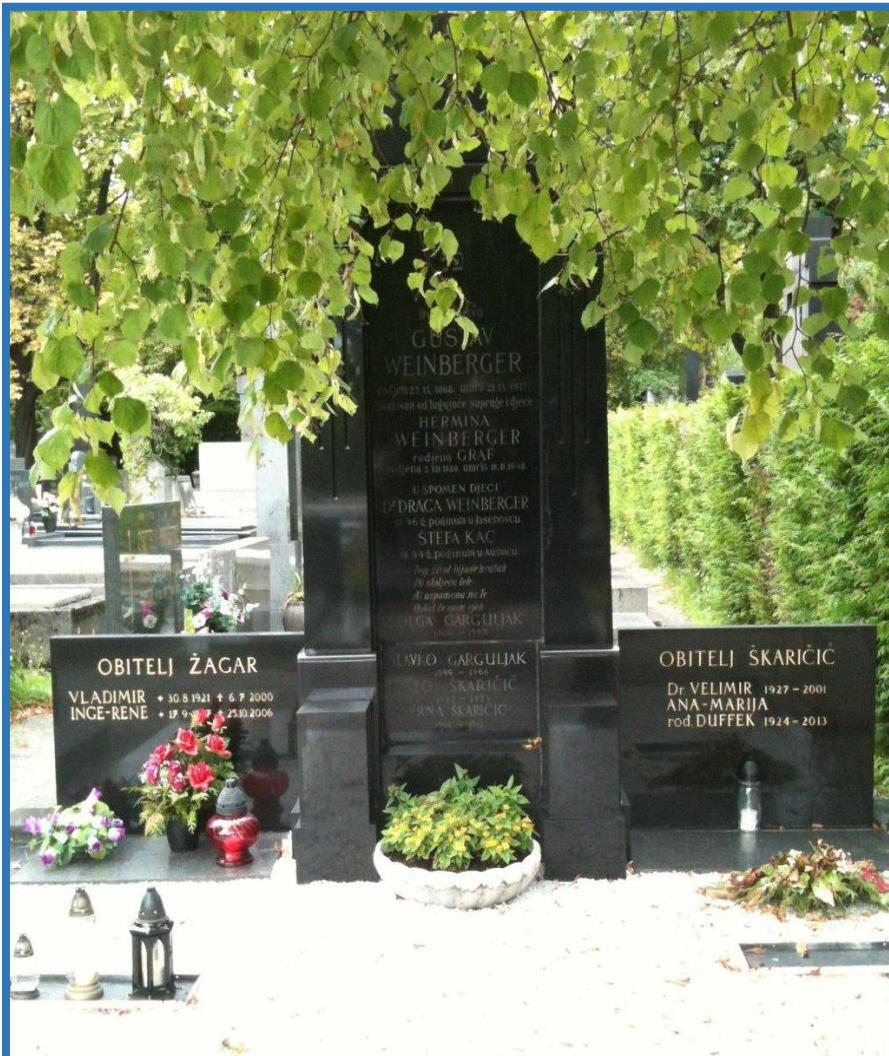

Draga i Štefa Weinberger

Štefina i Vladkovo pismo iz
Auschwitza

- Hermina je ime svojih kćeri i njihovih muževa dala uklesati na mramornom Weinbergerovom spomeniku na groblju Mirogoj.

Obitelj Weinberger

- Samo su tri od pet sestara preživjele holokaust: **Erna Weinberger** ud. Škaričić, koja je radila kao poštanski činovnik u Podsusedu,
- **Olga Weinberger** ud. Garguljak, koja je ostala domaćica i
- **Betika Weinberger** ud. Štibilj, koja je nakon smrti po svojoj želji pokopana na svesvetskom groblju na Markovom Polju.

Hermina s kćerima i unukama

Sesvetska obitelj Oružec

Obiteljsko imanje sesvetske obitelji Kate i Đure Oružec, koja je u svojoj kući skrivala trogodišnju židovsku djevojčicu Biserku Weinberger, Betikinu kćer, i njezinu baku Herminu od ustaškoga progona, od 1943. godine.

**Trogodišnja židovska djevojčica
Biserka Weinberger, dolazak kod
obitelji Oružec 1943. godine.**

Đuro i Kata Oružec

- Bračni par Oružec koji je kod Hermine često kupovao živežne namirnice i druge artikle, često “na veresiju” kada ih ne bi mogli platiti novcem ili se odužiti domaćim mliječnim i mesnim proizvodima.
- Bili su u dobrim susjedskim odnosima s Weinbergerovima i voljeli su *Milostivu* Herminu.

Ostaci obiteljskog imanja Oružec u Sesvetama

Obitelj Oružec

- Obitelj Oružec dvije su godine na svome imanju u Gajišću na periferiji Sesveta skrivali Herminu i njezinu malu unuku Biserku, od ustaškog progona, čija je mama Betika u to vrijeme potpomagala partizanima.

Gospodarske kuće obitelji Oružec

Pravednici među narodima

- Dva sina obitelji Oružec strijeljana su zbog toga što su im roditelji skrivali Židove.
- **Bračni je par Oružec 26. siječnja 2005. g. u Hrvatskom saboru, proglašen “pravednicima među narodima”.**
- Za to se zalagala gospođa Biserka Stibilj, r. Weinberger, koja je i podnijela zahtjev Yad Washemu za ostvarenje toga odlikovanja.

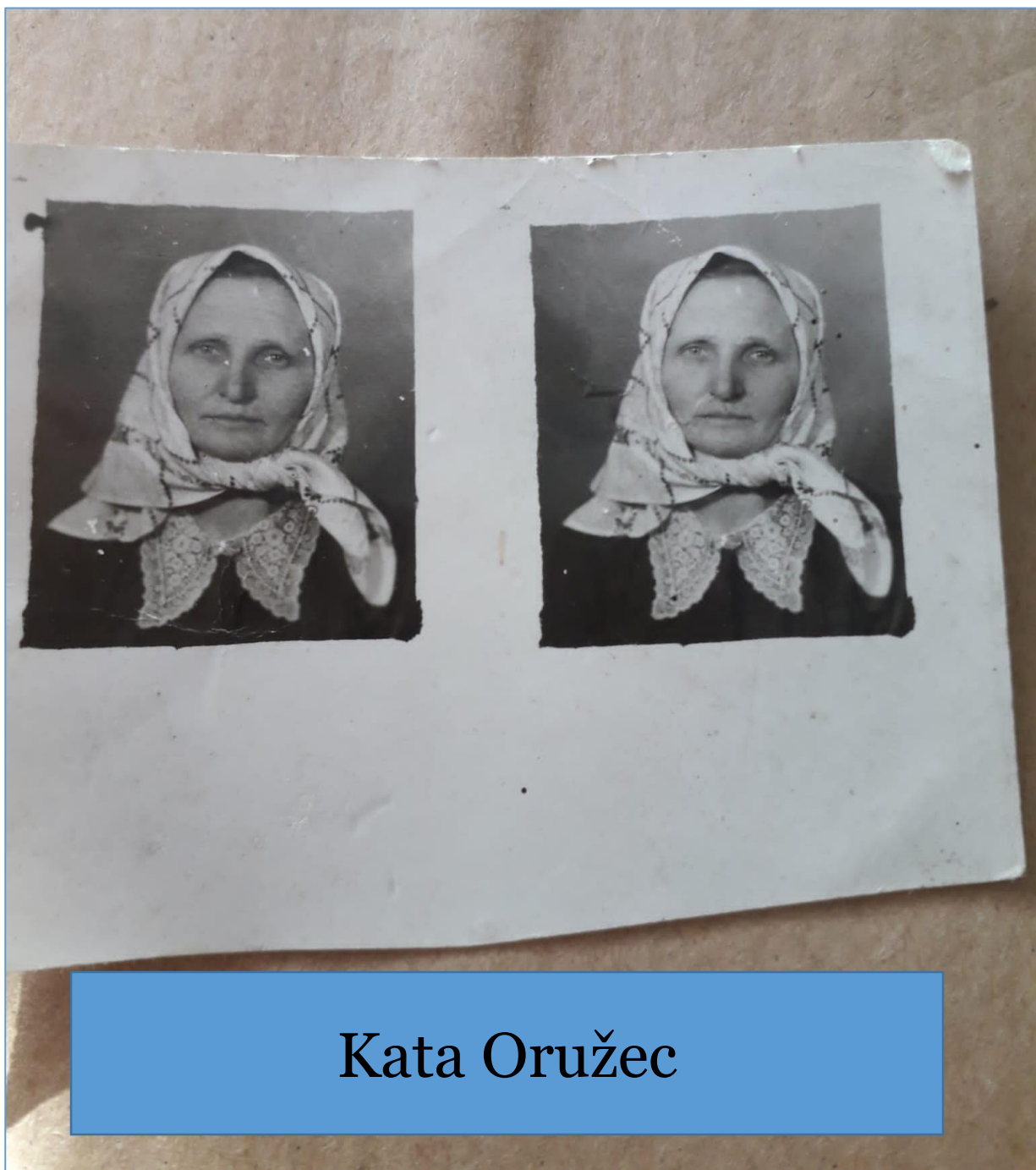

Pravednici među narodima

- **Pravednik među narodima** (hebrejski *khassidey umot ha-olam*) je odlikovanje koje dodjeljuje Izrael kako bi odlikovao pripadnike drugih naroda koji su spašavali Židove od istrjebljenja tijekom holokausta riskirajući pri tome vlastite živote.
- Ovo odlikovanje je najviše izraelsko državno priznanje za nežidove, njime je odlikovano više od 23 tisuće osoba diljem svijeta. Ovim odlikovanjem su odlikovane 104 osobe iz Hrvatske.
- Na medalji koju dodjeljuje izraelska vlada i Memorijalni muzej Yad Vashem iz Jeruzalema napisano je: "**Onaj tko spasi jednog čovjeka, spasio je čitav svijet**".

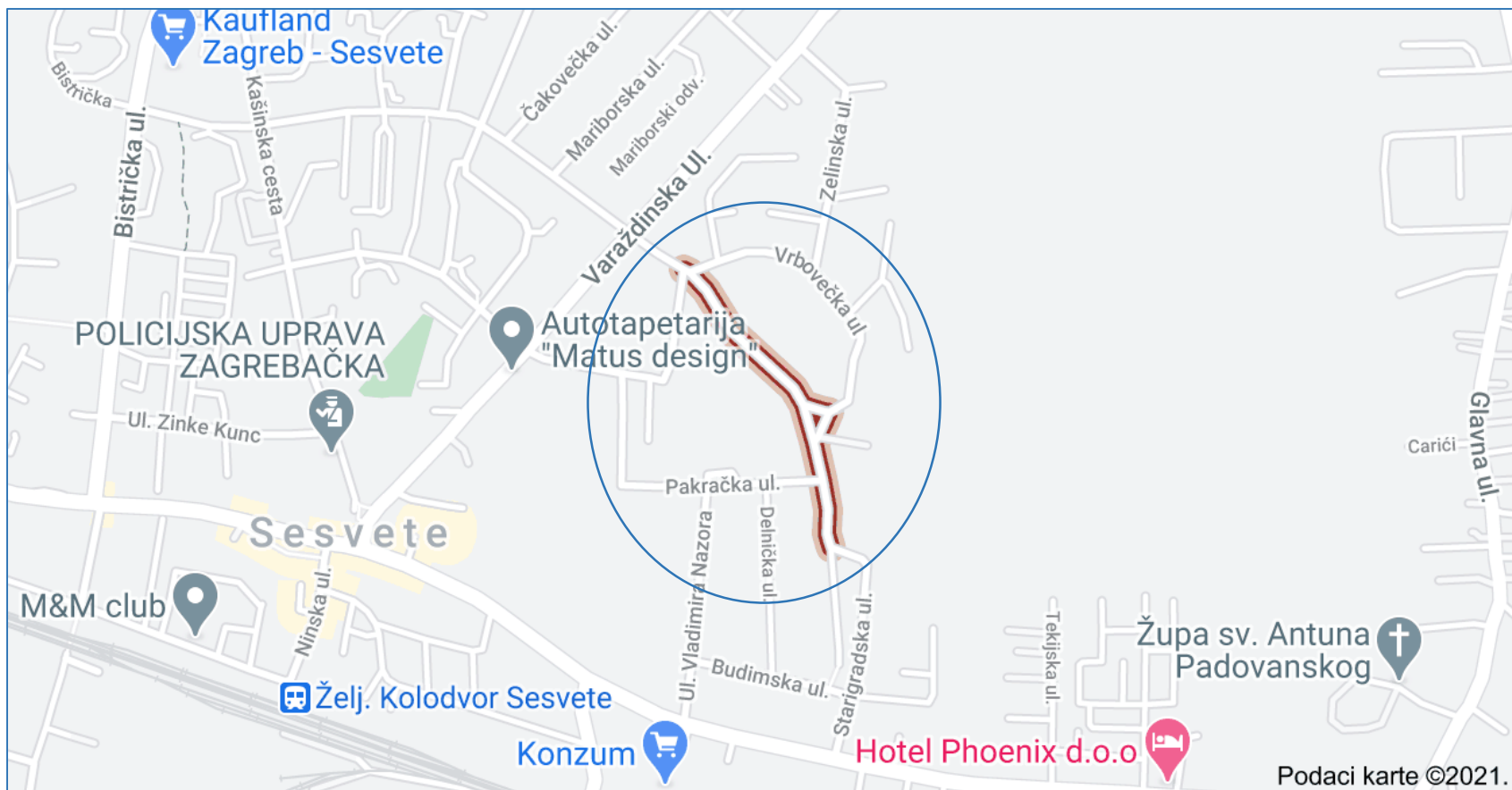
Kata Oružec, žena velikog srca, koja je skrivala židovsku baku i djevojčicu, postala je i sama tragičarka, ustaše su joj strijeljale dva sina.

Kata Oružec

Obitelj Oružec, Kata i Đuro – *Pravednici među narodima*

**Ulica braće Oružec,
Gajišće u Sesvetama, dobila je
naziv po obitelji Oružec**

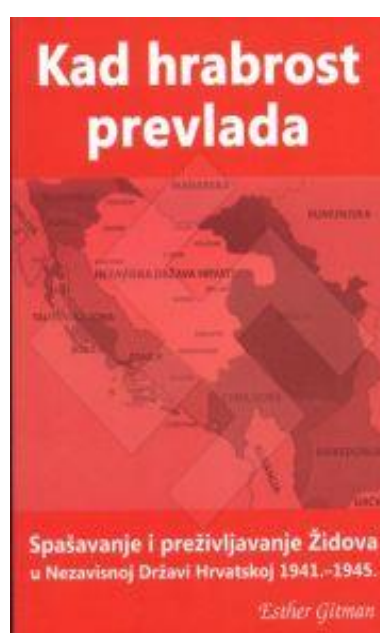
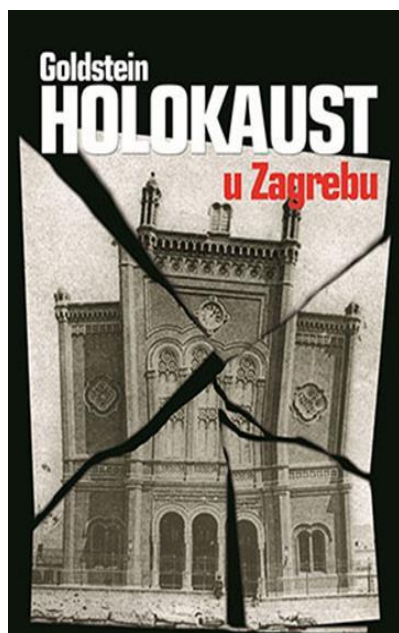
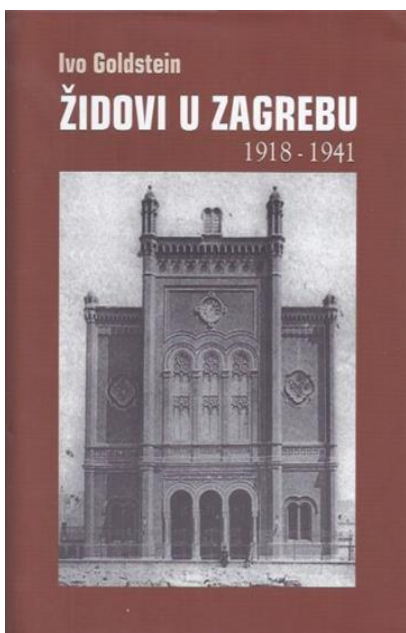
[Karta Sesveta sa Ulicom braće Oružec:](#)

Rat nas najbolje uči prezirati smrt. Rat je najviši oblik žrtvovanja sebe za drugoga i najbolje sredstvo proti strahu. Rat i vojska ima smisla samo onda kada služi interesima kulture i mira!...
(A. G. Matoš 1909.)

Kuća obitelji Weinberger i centar Sesveta danas,
2021. godine

Literatura i izvori:

LITERATURA:

- Domaš, Jasminka. 2015. Glasovi, sjećanja, život. Biakova. Zagreb. (U knjizi prilog g. Suzane Glavaš)
- Gitman, Ester. 2012. Kad hrabrost prevlada. Kršćanska sadašnjost. Zagreb.
- Goldstein, Ivo. 2001. Holokaust u Zagrebu. Znanje. Zagreb.
- Goldstein, Ivo. 2005. Židovi u Zagrebu. Novi liber. Zagreb.
- Holokaust u nastavi. 2005. Ur. Popović, Nenad. Durieux. Zagreb.
- Švob, Melita. 2010. Židovska populacija u Hrvatskoj i Zagrebu. Židovska općina. Zagreb.

IZVORI:

- Arhivski i fotografski materijal istražili i ustupili iz Muzeja Prigorja Sesvete. Kustos profesor Damir Fofić i dr. sc. Suzana Glavaš.
- Bet Izrael: <https://www.infozagreb.hr/planiranje-putovanja/ostale-informacije/religija/ostale-crkve-i-vjerske-zajednice/zidovska-vjerska-zajednica-bet-israel-u-hrvatskoj> (20. 1. 2021.)
- Intervju s gospođom dr. sc. Suzanom Glavaš, siječanj, 2021.
- Pravednici među narodima: https://www.google.com/search?q=pravednici+me%C4%91u+narodima&rlz=1C1GGRV_enHR751HR751&oq=&aqs=chrome.o.69i59i450l8.513648969j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8